

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
Науково-дослідний центр судової експертизи
з питань інтелектуальної власності

**СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА
ОБ'ЄКТІВ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ**

Науково-методичне видання

Київ
Видавництво Ліра-К
2019

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Науково-дослідного центру з питань інтелектуальної
власності Міністерства юстиції України
(протокол від 26.11.2019 р. № 17/2019).*

Рецензенти:

Скрипнюк О.В. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік НАПрН України, заступник директора Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Сімакова-Єфремян Е.Б. – доктор юридичних, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса Міністерства юстиції України;

Дорошенко О.Ф. – кандидат юридичних наук, судовий експерт, заступник директора з експертної роботи Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності НАПрН України.

Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності в Україні: навч.-методичне вид.; В.Л. Федоренко (кер.), Л.П. Тимошик, Н.В. Кісіль, Н.М. Ковальова, О.В. Голікова, Т.М. Чабанець та ін.; за ред. проф. В.Л. Федоренка / НДЦСЕ судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 88 с.

ISBN 978-617-7844-28-9

У репрезентованому виданні розкриваються наукові основи сутності, змісту, генезису та системи судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Здійснюється характеристика основних видів судово-експертної діяльності. Зокрема, визначаються предмет, основні терміни (визначення), об'єкти, основні завдання, типові питання, які ставляться на вирішення судового експерта, особливості призначення та матеріали, необхідні для проведення судової експертизи за спец. 13.1.1-13.9. Наводяться рекомендовані для використання при проведенні кожного із зазначених видів експертизи об'єктів права інтелектуальної власності нормативно-правові акти, методики і науково-методичні джерела. Характеризуються особливості призначення та проведення судових експертиз об'єктів інтелектуальної власності в цивільному та господарському судочинстві.

Це науково-методичне видання стане в нагоді майбутнім і атестованим судовим експертам з питань інтелектуальної власності, суддям, адвокатам, досвідченим науковцям і початківцям, представникам громадськості, оцінювачам, а також на всім, хто поділяє цінності не порушності та ефективного захисту права на об'єкти інтелектуальної власності.

© Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту, 2019
© Видавництво Ліра-К, 2019

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. Становлення та розвиток судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності та НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності в Україні	6
2. Класифікація та систематизація судових експертиз з питань інтелектуальної власності в Україні.....	20
3. Основні види судової експертизи з питань інтелектуальної власності та їх характеристика.....	29
3.1. Дослідження, пов'язані з літературними, художніми творами, та інші (спец. 13.1.1)	30
3.2. Дослідження, пов'язані з комп'ютерними програмами і компіляціями даних (базами даних) (спец. 13.1.2).....	37
3.3. Дослідження, пов'язані з виконаннями, фонограмами, відеограмами, програмами (передачами) організацій мовлення (спец. 13.2)	40
3.4. Дослідження, пов'язані із винаходами і корисними моделями (спец. 13.3).....	45
3.5. Дослідження, пов'язані з промисловими зразками (спец. 13.4)	50
3.6. Дослідження, пов'язані із сортами рослин (спец. 13.5.1)	52
3.7. Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг), географічними зазначеннями (спец. 13.6)	57
3.8. Дослідження, пов'язані з комерційною таємницею (ноу-хау) і раціоналізаторськими пропозиціями (спец. 13.8)	62
3.9. Економічні дослідження у сфері інтелектуальної власності (спец. 13.9)	64
4. Особливості призначення та проведення судових експертиз об'єктів інтелектуальної власності в цивільному та господарському судочинстві	75
Додаток. Витяг з Реєстру методик проведення судових експертиз об'єктів права інтелектуальної власності в Україні	81
Авторський колектив навчально-методичного видання	85

ПЕРЕДМОВА

Запропоноване вашій увазі науково-методичне видання підготовлене судовими експертами і науковцями Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України в межах урочистих заходів, які проводяться цього року з нагоди 15-річчя науково-методичної та судово-експертної діяльності нашої державної спеціалізованої установи судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності.

Основною метою цього видання є змістовне, але максимально лаконічне висвітлення основних питань теорії, історії, методології та практики проведення судової експертизи з питань інтелектуальної власності для широкого кола суб'єктів господарського, цивільного, кримінального й адміністративного процесу, насамперед – для судових експертів, суддів, позивачів, відповідачів, адвокатів, слідчих органів досудового розслідування та ін. Важливою місією цього видання, на думку його авторського колективу, є й методичне забезпечення підготовки до атестації судових експертів у сфері інтелектуальної власності, а також для здійснення підготовки для підтвердження кваліфікації діючих судових експертів.

Разом із тим, це видання буде корисним і для молодих та досвідчених науковців, представників інститутів громадянського суспільства, суб'єктів господарських правовідносин, для усіх, хто цікавиться питаннями утвердження та захисту права на об'єкти інтелектуальної власності.

У репрезентованому науково-методичному виданні визначаються предмет, основні терміни (визначення), об'єкти, основні завдання, типові питання, які ставляться на вирішення судового експерта, особливості призначення та матеріали, необхідні для проведення судової експертизи за спец. 13.1.1-13.9, а також рекомендовані для проведення відповідних експертиз і експертних досліджень нормативно-правові, методичні та наукові джерела. Приділяється увага особливостям призначення та проведення судових експертиз об'єктів інтелектуальної власності в цивільному та господарському судочинстві в Україні.

У подальшому, запропоноване вашій увазі науково-методичне видання буде удосконалюватися науковцями і судовими експертами НДЦЕСЕ з питань інтелектуальної власності, з урахуванням досвіду проведення профільних експертиз і експертних досліджень, та стане основою для підготовки і видання сучасного навчального посібника з питань судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності в Україні.

**доктор юридичних наук, професор,
директор Науково-дослідного центру судової
експертизи з питань інтелектуальної власності
Міністерства юстиції України,
Заслужений юрист України**

В.Л. Федоренко

1. Становлення та розвиток судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності та НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності в Україні

Генезис інституту судової експертизи з питань інтелектуальної власності неодноразово досліджувався вітчизняними ученими. Відповідні наукові розвідки щодо такого генезису, а також питання становлення та розвитку Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту здійснювалися й автором цього розділу, одноособово та у співавторстві.¹ Зазначені публікації були покладені в основу нижче наведеного.

Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності є відносно новим, але зараз вже добре відомим в Україні видом судово-експертної діяльності. Якщо витoki судової експертизи в цілому українські дослідники пов'язують з такими історичними

¹ Федоренко В.Л. Становлення та розвиток Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (2004-2017 рр.) // Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності : Матер. науково-практ. конф. (21 грудня, 2017 р., м. Київ); за заг. ред. проф. В.Л. Федоренка. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. С. 8-14.; Федоренко В.Л., Тимошик Л.П. Судова експертиза з питань інтелектуальної власності: генезис, поняття, класифікація та система // *Експерт: парадигми юридичних наук та державного управління*. 2019. № 1(3). С. 11-52.; Федоренко В.Л., Тимошик Л.П., Собин А.К. Судебная экспертиза объектов права интеллектуальной собственности в Украине: понятие, виды и система // *Армянский журнал судебной экспертизы и криминалистики*. 2019. № 1. С. 39-52.; Федоренко В.Л. Становлення та розвиток судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності в Україні // *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу*: мат. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5.11.2019 р.) / За заг. ред. О.Г. Рувіна, В.В. Нестор; уклад. О.І. Жеребко, А.О. Полтавський, О.В. Юдіна. Київ: КНДЦСЕ Мін'юсту України, 2019. С. 557-561.; Федоренко В.Л., Шутович В.В. Судова експертизи об'єктів права інтелектуальної власності в господарському та цивільних процесах в Україні: історичні витoki і сучасні проблеми // Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності ("Крайнівські читання"): Матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (12 грудня 2019 р. м. Київ); за ред. акад. НАПрН України О.В. Скрипнюка і проф. В.Л. Федоренка / НДЦСЕ судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. С. 8-18. і ін.

джерелами як «Руська правда» (1016 рік),² то судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності з'явилася та утвердилася значно пізніше. Після унормування в законодавстві права власності людини на об'єкти інтелектуальної власності, а також усталення відповідної судової практики у XVIII ст.

Уперше право інтелектуальної власності було закріплене в англійському статутному праві – у «Статуті Королеви Анни» (1710 р.), яким заборонялося друкувати і передруковувати книги без погодження авторів і встановлювався 14-річний термін охорони авторських прав. У 1774 році це положення було реалізоване судом у рішенні за справою «Дональдсон vs Бекетта», яким було захищено 14-річний термін охорони авторських прав Дональдсона [2, с. 353].³ У 1883 році інтелектуальна власність була закріплена в одному з перших міжнародних договорів цієї сфери – у Паризькій конвенції з охорони промислової власності, а в 1886 р. – у Бернській конвенції про охорону літературних та художніх творів.

Відзначимо, що з часу свого утвердження права на об'єкти інтелектуальної власності та механізми його реалізації, гарантування мало публічно-правову природу. З одного боку, це було основоположне право людини, похідне від права приватної власності в цілому, яке в кін. XIX – XX ст. закріпилося у названих і інших міжнародних договорах, включно з Загальною декларацією прав людини 1848 року, а з іншого, це право захищалося як в адміністративному порядку (робота патентних відомств *etc*), так і через провадження в цивільних, господарських і кримінальних справах. При цьому, питома вага судових спорів щодо об'єктів права інтелектуальної власності, з часу його утвердження, вирішувалась у цивільному судочинстві, а після утвердження господарського права в перш. пол. XX ст. (Німеччина, колишній СРСР і ін.), – також і в господарському судочинстві.

Разом із тим, у перші роки існування СРСР цивільне і господарське право навіть ототожнювалися. Так П. Стучка в «Енциклопедії держави і права» (1925-1927 рр.) писав: «Ми

² Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посібн. За заг. ред. О.Г. Рувіна. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2019. С. 8.

³ Бетелл Томм. Собственность и процветание : уроки истории; пер. с англ. Б. Пинскера. Москва; Челябинск: Социум, 2018. С. 353.

визначили поняття «цивільного», або в нас «господарського» права, як «форму організації суспільних відносин, тобто, відносини виробництва та обміну, які охороняються в інтересах пануючого класу організованою цим класом державною владою».⁴ Тобто, господарське право і процес у колишньому СРСР мали відмінний характер від німецької моделі господарського права, яка поширилась із середини минулого століття в Західній Європі, а після краху СРСР і в пострадянських республіках, включаючи Україну.

Виникнення судових спорів щодо об'єктів права інтелектуальної власності, в силу складності предмету цих спорів, зумовлює зародження інституту судових експертів, наділених спеціальними знаннями у цій сфері. Оскільки у ХІХ – на поч. ХХ ст. Українські землі входили до складу Австро-Угорської та Російської імперії, а також до складу Румунії (після І світової війни), то права і обов'язки судових експертів, у різних інтерпретаціях їх назви і процесуального статусу, визначалися в законодавстві цих держав.

Так Звід законів Російської імперії 1832 року уперше на законодавчому рівні унормував процесуальний статус «обізнаної особи». У Статуті кримінального судочинства і Статуті цивільного судочинства, прийнятих за результатами судової реформи 1864 року в Російській імперії, було унормовано такі категорії, як «спеціальні знання» та «дослідження», які, на думку сучасних українських дослідників генезису експертології, безпосередньо стосуються судової експертизи.⁵ Ці положення поширились і на Бесарабію, та застосовувалися до її окупації Румунією, не зважаючи на прийняте в Бесарабії «Кримінальне укладення» 1903 року, що діяло виключно щодо переслідування за державну зраду та бунти.⁶ Утім, фактів про діяльність «обізнаних людей» на цих Українських землях у ХІХ – на поч. ХХ ст. нами не знайдено.

Натомість, у «Курсі російського цивільного судочинства» (1912 р.) почесний член Імператорських університетів Св.

⁴ Энциклопедия государства и права / Под. ред. П. Стучки. В трёх томах. Т. I. Москва: Изд-во Коммунистической академии, 1925-1927. С. 724.

⁵ Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посібн. За заг. ред. О.Г. Рувіна. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2019. С. 9.

⁶ Новосівський І. Нариси історії права Буковини і Бесарабії. Передмов. Я. Падох. Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, 1986. С. 111.

Володимира (м. Київ) і Юрїївського заслужений проф. І. Енгельман вміщує підрозділ «Висновки обізнаних людей» (на рос. мові – «сведущие люди», що допускає й переклад на українську мову, як «освічені люди»). Цих суб'єктів цивільного процесу учений характеризує так: «Обізнані люди з'являються на суд в подвійній ролі: як свідки, і як помічники судді. Як свідки, вони допитуються стосовно своїх спостережень над запропонованими їх увазі об'єктами. Їх висновки (покази) слугують матеріалом для обговорення справи. Різниця їх показів від показів свідків полягає в тому, що перші заявляють про безпосереднє сприйняття ними враження під час самого здійснення суперечливого факту, а обізнані люди доходять до цього явища шляхом висновку на підставі якихось матеріальних слідів, що залишаються від нього. Як помічники судді, обізнані люди оцінюють значення відомих фактів для розв'язання спірних питань, на основі своїх особливих наукових, технічних чи господарських знань».⁷ Зі змісту цієї цитати не складно зробити висновок, що згадані «освічені люди» стали прототипом судових експертів. Але відомостей щодо їх висновків у справах, які стосуються інтелектуальної власності на сьогодні науковцями не знайдено.

У цей же час в Україні, відповідно до закону 4 липня 1913 року «Про створення кабінетів науково-судової експертизи в містах Москва, Київ і Одеса», схваленого Державною Думою та Державною Радою Російської імперії, утворюються перші державні спеціалізовані експертні установи: кабінети науково-судової експертизи (НСЕ) при прокурорах Київської та Одеської судових палат.⁸ На початку 2014 року ці кабінети НСЕ почали свою роботу й продовжували її й після 1917 року, за доби Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, часів становлення більшовицько-радянського режиму.

Так, у ст. 8 Декрету про суди № 2 від 7 березня 1918 р. йшлося про те, що судочинство здійснюється за правилами судових статутів

⁷ Энгельман И.Е. Курс русского гражданского судопроизводства: учебн.; изд. третье, исправ. и доп. Юрьев: В комиссии у И.Г. Крюгера, 1912. С. 318.

⁸ Богатырь В. Судебная экспертиза: вчера и сегодня // Судебно-юридическая газета. 22.02.2010. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/35721-sydebnaya-ekspertiza-vchera-i-segodnya>

1864 року, оскільки вони не відмінені декретами Центрального Виконавчого Комітету Робітничих, Солдатських і Козацьких депутатів і Раднаркомом. А вже 23 липня 1918 року Народний комітет юстиції затверджує наказ «Про організацію та дію місцевих народних судів», ст. 24 якого містяться чіткі вказівки на експертів, як учасників судового процесу, які можуть допитуватися судами нарівні зі свідками, й попереджаються про відповідальність за неправдиві свідчення.⁹ У 1923 році мережа судово-експертних установ примножується кабінетом у м. Харкові, становленням і діяльністю якого керує М. Бокаріус. За часів колишнього СРСР змінюється й організаційно-правовий статус кабінетів: у 1925 році вони трансформуються в інститути науково-судової експертизи, а у 1944 році – в науково-дослідні інститути судової експертизи.¹⁰

За часів колишнього СРСР в Україні та інших радянських республіках самостійного виду судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності не існувало. Це було зумовлено насамперед виключною монополією радянської держави на об'єкти права інтелектуальної власності. Так, згідно з Декретом Ради Народних Комісарів СРСР від 26 листопада 1918 року «Про визнання наукових, літературних, музичних і художніх творів надбанням держави»¹¹, будь-який твір міг бути визнаний державною власністю з виплатою авторові компенсації за понесені затрати.

Подібні підходи закріплювались в радянському законодавстві й надалі. Зокрема, в Постанові Президії ЦВК СРСР і РНК СРСР «Про основи авторського права» від 16 лютого 1925 р. № 7 «Про основи авторського права»¹², а в 1961 році – в Основах цивільного

⁹ Рахунов Р.Д. Теория и практика экспертизы в Советском уголовном процессе / Всесоюзный институт юридических наук Министерства юстиции СССР Изд. 2-е, перераб. и дополн. Москва: Госуд. изд-во Юрид. лит., 1953. С. 37-38.

¹⁰ Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посібн. За заг. ред. О.Г. Рувіна. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2019. С. 10-11.

¹¹ О признании научных, литературных, музыкальных и художественных произведений государственным достоянием: Декрет СНК СССР от 26 ноября 1918 г. II Собрание Узаконений и Распоряжений Рабочего и Крестьянского Правительства. 1918. Отд. I. № 6. Ст. 900.

¹² Об основах авторского права: постановление Президиума ЦИК СССР и СНК СССР от 16 февраля 1925 г. № 711. Собр. законов. и распоряж. Рабоче-Крестьянского Правительства СССР. 1926. Отд. I. С. 66-67.

законодавства СРСР і союзних республік. При цьому, радянська практика захисту права інтелектуальної власності суттєво відрізнялася від аналогічної практики у Західних державах. Там ще у 30-х роках ХХ утверджується правовий захист сортів рослин, у США з 1964 року комп'ютерні програми реєструються в Реєстрі авторського права.¹³ До того ж, у Конституції США та інших американських законодавчих актах закріпленій механізм захисту авторського права, репрезентований на інституційному рівні Бюром авторських прав Бібліотеки Конгресу США, Бюром з патентів і товарних знаків, ФБР та ін.

Хоча, П. Крайнев наводить приклади, коли на захист прав винахідників у колишньому СРСР ставали суди і громадські організації. Так, ще в 1930 році за позовом винахідника Б. Альберта суд стягнув на його користь 2500 крб. з Волго-Каспійського рибного тресту.¹⁴

Також П. Крайнев наводить приклад, коли 43-й пленум Верховного Суду Союзу РСР у постанові від 22 травня 1933 р. «Про судову відповідальність за бюрократизм, тяганину і шкідництво в галузі масового винахідництва» звертав увагу судів на необхідність залучати до участі у розгляді справ представників товариства винахідників як експертів і народних засідателів. У подальшому в СРСР у переважній більшості розглядалися справи, знову таки пов'язані з винаходами, а в якості експертів, як правило, залучались фахівці-патентознавці по рекомендації міських рад Всесоюзного товариства винахідників і раціоналізаторів, Республіканського дому економічної і науково-технічної пропаганди (секція патентно-ліцензійної роботи), а також наукових установ і вищих навчальних закладів, куди зверталися судді.¹⁵

Починаючи з кінця 70-х років ХХ ст. і якості експертів з питань інтелектуальної власності часто залучались І. Дахно, Б. Дацько, П. Крайнев, Б. Прахов, Б. Штеренліхт і ін. відомі українські науковці, експерти і оцінювачі.

¹³ Судариков С.А. Интеллектуальная собственность. Минск: Изд-во деловой и учебн. литературы. 2007. С. 510.

¹⁴ Крайнев П.П. Судова експертиза з питань інтелектуальної власності: історія розвитку і становлення. *Судова експертиза*. 2014. № 2. С. 9.

¹⁵ Крайнев П.П. Судова експертиза з питань інтелектуальної власності: історія розвитку і становлення. *Судова експертиза*. 2014. № 2. С. 9-10.

Натомість у колишньому СРСР певна лібералізація цивільного законодавства й наближення його до міжнародних стандартів, у зв'язку з переходом до ринкової економіки, відбулася уже в 1991 році, й були втілені в другій редакції Основ цивільного законодавства СРСР і союзних республік. Але, через півроку СРСР припинив своє існування, спочатку фактично, а після підписання 8 грудня 1991 року Біловезької угоди і юридично. За відсутності судових спорів у цивільних провадженнях, відповідні судово-експертні завдання, пов'язані з об'єктами інтелектуальної власності, вирішувались у колишньому СРСР у межах інших судово-експертних спеціальностей – товарознавчої, судово-економічної та ін.

Після проголошення незалежності України у нашій державі почала формуватися проєвропейська модель утвердження, реалізації та захисту права на об'єкти інтелектуальної власності. Міжнародні стандарти у сфері утвердження та захисту права інтелектуальної власності на сьогодні втілені в Конституції та законах України. Зокрема, ч. 1 ст. 41 Конституції України закріплює: *«Кожен має право володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності»*.¹⁶

Право інтелектуальної власності, його об'єкти і суб'єкти, підстави виникнення, зміни, припинення й поновлення, майнові права та особисті немайнові права на об'єкти інтелектуальної власності, форми використання цих об'єктів, а також випадки правомірного використання, без згоди автора (творця) тощо, регулюються Цивільним кодексом України (ст. 433-448 і ін.)¹⁷, законами України «Про авторське право і суміжні права»¹⁸, «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»¹⁹, «Про охорону прав

¹⁶ Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

¹⁷ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.

¹⁸ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.

¹⁹ Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.

на винаходи і корисні моделі»²⁰, «Про охорону прав на промислові зразки»²¹, іншими актами чинного законодавства.

На початку ХХ ст. в механізмі захисту права людини на об'єкти інтелектуальної власності з'являється та утверджується спеціалізований вид судової експертизи – судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності. Так, на реалізацію Указу Президента України від 27 квітня 2001 року № 285 «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні»,²² наказом Міністерства юстиції України від 17 січня 2002 р. № 4/5 Перелік основних видів судової експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям НДУСЕ Мін'юсту та працівникам, що не працюють у таких НДУСЕ, було доповнено експертизою у сфері інтелектуальної власності. Цього ж року Центральна експертно-кваліфікаційна комісія Мін'юсту атестувала перших судових експертів у сфері інтелектуальної власності. Також було утворено Секцію судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності в складі НКМР Мін'юсту.²³ Таким чином, саме з 2002 року утвердився інститут судової експертизи з питань інтелектуальної власності.

Важливою віхою в історії становлення та розвитку судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності в Україні стало створення в 2004 році спеціалізованої судово-експертної установи – Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України.

Центр має свою не дуже тривалу, але цікаву історію становлення та розвитку.²⁴ За фантастичних обставин Центр був

²⁰Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : від 15 грудня 1993 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32.

²¹Про охорону прав на промислові зразки від 15 грудня 1993 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 34.

²²Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні: Указ Президента України від 27 квітня 2001 року № 285. *Офіційний вісник України*. 2001. № 18. Ст. 783.

²³Крайнев П.П. Судова експертиза з питань інтелектуальної власності. *Судова експертиза*. 2004. № 1. С. 11-12.

²⁴Див.: Крайнев П.П. Судова експертиза з питань інтелектуальної власності: історія розвитку і становлення. *Судова експертиза*. 2014. № 2. С. 9-16.; Федоренко В.Л. Становлення та розвиток Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (2004-2017 рр.) //

заснований у м. Києві 31 грудня 2004 року Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 984-р «Про утворення Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності» на пропозицію Міністерства юстиції України. Згідним Розпорядженням Уряду України також передбачалось, що Центр буде фінансуватися за рахунок коштів державного бюджету, що передбачаються Мін'юстом для проведення судової експертизи за кримінальними і адміністративними справами, а також коштів, отриманих відповідно до законодавства від проведення експертизи за господарськими і цивільними справами.

При цьому, Уряд України зобов'язав Мін'юст затвердити протягом трьох місяців Статут Центру, попередньо погодивши його з МОН і Національною академією наук. На виконання Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2004 р. № 984-р., Міністерство юстиції України видало 18 січня 2005 р. Наказ № 105/к «Про Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності, параграфом 1 якого директором Центру був призначений Петро Павлович Крайнев, з наступним після затвердження Статуту Центру, укладанням із ним контракту.

Згідно з параграфом 2 Наказу Мін'юст від 18 січня 2005 р. № 105/к, на Управління експертного забезпечення правосуддя (Л. Головченко) покладалося: а) розроблення та забезпечення утвердження до 17 лютого 2005 р. Статуту Центру; б) після затвердження Статуту Центру, забезпечення спільно з Департаментом кадрової роботи та державної служби укладання контракту з П. Крайневим. Статут Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності був затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 14 квітня 2005 р. № 37/5.

Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності : Матер. науково-практ. конф. (21 грудня, 2017 р., м. Київ); за заг. ред. проф. В.Л. Федоренка. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. С. 8-14. і ін.